

Különfélék.

A Keresztény Magvető, mely 1861-ben kezdette meg pályafutását s négy első kötete 1861-től 1868-ig időhöz nem kötött évi kötetekben, az ezt követő öt kötet pedig 1870-től 1874-ig évenként rendszeres negyed éves füzetekben jelent meg, a jelen 1875-ik évvel életének egy új korszakába lépett. A tizedik kötet, mint előfizetési felhívásunkban is jeleztük, a jelen év folytán két havonkénti füzetekben fog megjelenni, s midőn ezek közül az elsőt eme füzettel az elődök által már megvert utra bocsátjuk, nem tehetjük, hogy ne kérjünk számára t. olvasóinknál szives fogadtatást. Olvasóink eddig meggyőződhetnek arról, hogy mi e folyó iratot nem nyereség vágyból, nem is egyéni érdekből vagy éppen a feleselgetés céljából állítottuk fel és igyekszünk azt fenntartani, hanem egyedül és kizárólag azért, hogy azzal az unitárius egyház is magáról életjelt adhasson, hogy legyen egy közlönyünk, mely midőn egyfelől ismereteket terjeszt, másfelől az irodalmi munkásságot is ébreszti és fejleszti. S ha folyóiratunk multjára visszatekintünk, tán némi önérzettel elmondhatjuk, hogy nem hiába fáradtunk, nem hiában munkálkodtunk. A kezdetben, mondhatni, csak egyszerű prédikátori tárma már a hazai legértelmesebb szakközlönyök között kér magának egy szerényke helyet. És ebben, ha nekünk is van egy kis érdemünk, kik közvetlen annak vezetésére vagyunk hivatva, a főérdem munkatársainké, pártolóinké és előfizetőinké, a kik folyóiratunkat egyfelől anyagi, másfelől szellemi oldalról támogatni mind eddig meg nem szüntek, s reméljük ezután is nem szünek meg. Mi e változtatást, hogy a **Ker. Magvetőt** jövőre 6 füzetben adjuk, a mi minden esetre a költségeket neveli, abban a reményben tettük, hogy ennek megfelelő gyarapodást fog venni az anyagi támogatás is. Vajha elmondhassuk mi is az apostollal: „a reménység meg nem szégyenit.“

Belső emberek változása az 1874-ik évben. Meghaltak: Deák Izsaák, h. karácsonfalvi tanító. Marosi Gergely, sz. kereszturi tanár. Nyugalmaztattak: Derzsi József, tordátfalvi tanító. Bedő Dénes, datki tanító. Kinevezettek: Dersi Károly, a

tordai gymnasiumhoz taaárnak. Ferenczi Áron, datki lelkész, medeséri lelkésznek. Kozma Elek, medeséri lelkész, datki lelkésznek. Máté József, deák, recsenyédi tanítónak. Péterfi Áron, recsenyédi tanító, h. almási tanítónak. Égeni Samu, h. almási tanító, datki tanítónak. Tamási István, tanító jelölt, bölöni másod tanítónak. Csegezi Sándor, deák, torozskói leánytanítónak. Csegezi Károly csegezi ideigl. tanítónak. Nagy Sándor, h. almási leánytanító szt. benedeki tanítónak. Derzsi Domokos, tanítókézedei jelölt, tor-dátfalvi tanítónak. Árkosi Lajos, tanítójelölt, h. karácsonfalvi ideigl. tanítónak.

A fennebbiekkal kapcsolatban nem tehetjük, hogy ha utólagosan is, fel ne jegyezzük egy derék baráfunk, egyházunk egyik érdeemes tagjának, Kozma Lászlónak mult év decz. 4-én történt halálát. Utóbbi füzetünk már ki volt szedve, midón nevezett hitrokonunk mindnyájunk őszinte fájdalmára elhunyt s így nevét akkor legalább egy necrologban nem örökíthettük meg a Ker. Magvetőben, melynek ő állandó pártfogója volt. Egyébaránt Kozma László is azok közé tartozott, a kiknek nevét nem kell, hogy mi örökítsük meg: megörökítette ő azt maga számos jó tettei által; mert sorsához képest mindenre örömet áldozott s főleg az egyházi és iskolai czélok előmozdítására szánt adakozásoknál mindig az elsők között állott. Maradjon meg az ő szelleme közöttünk.

Tanári nyugdíj-alap. A néhai Mikó Lőrincz örökősei a tanárok nyugdíj-alapja kezdemésyezéséül 40 frtot o. é. adták át a mult évben az E. K Tanácsnak s egyszersmind a vallásközönség birtokába bocsátották a Mikó Lőrincz által nagy gonddal összeállított „Egyházi törvényeket“ és kéziratban hátrahagyott „unitárius egyházjogot“, oly feltétellel, hogy ha ez utóbbi kinyomatik, a tiszta jövedelem az említett nemes czélu alap növelésére fordíttassék. Egyh. tanácsunk ezen mű minél előbbi kiadhatása iránt már intézkedett. Vajha jóltevőink e fontos alapról is megemlékeznének, meggondolván, hogy többé kevésbé mindenről gondoskodva van, csak a szolgálatra képtelenné válható tanárookra vár a legkeserűbb sors. Ez a tanárok milyenségére is szinte döntő befolyással lesz ezután. Jó tanárok nélkül pedig bármily stipendiumok mellett sem lehet jó iskola.

Egyházi dolgok. A nazarénusokra vonatkozólag a vallás-és közoktatási minister, a belügyministerrel egyetértőleg körrendeletet bocsátott a törvényhatóságokhoz, mely kiemeli, hogy az ezen sectára vonatkozó minden rendelet az országgyűlés végelhatározása idejéig szo-

rosan megtartandó, minthogy az nem tartozik a bévett vallások közé; különben is a nazaréusok által létesített viszonyok az anyakönyveket, az általános védkötelezettséget, az egyházi község terheit illetőleg az állam törvényével ellenkeznek és nem tűrhetők. A nazaréusoknak előbbi vallásukról az említett felekezetre való áttérése nem törvényes; ennél fogva a házasságok, melyeket e felekezet hívei azon egyházon kívül kötnek, melyhez előbb tartoztak, szintén érvénytelenek, gyermekeik törvényteleneknek tekintendők és azon egyház anyakönyvébe beirandók, melyhez a szülők áttérésük előtt tartoztak. A felekezet hívei semmiféle állami köteletség alól ki nem vonhatják magokat, nem menthetők fel azon terhek alól, melyekre előbbi egyházközönségükben kötelezve voltak. Egyébiránt a minister kilátásba helyezi hogy mindezen ügyek a törvényhozás útján rendeztetni fognak.

E czélből működik is szorgalmasan országgyűlésünk azon bizottsága, mely az állam és egyház közti viszonyok rendezésére van kitoicsátva, s a vallásszabadság iránti törvényjavaslatát im e szálakból szötte meg:

„Mindenik hitfelekezet önmaga állapíthatja meg egyházi tisztviselői s egyéb alkalmazottjai felett gyakorlandó fegyelmi eljárását s szabályait. Azonban

1). Maga a hitfelekezet fegyelmi büntetésül nem alkalmazhat sem testi fenyvéket, sem személyes fogságot.

2.) Egyházi tisztviselő, lelkész vagy más alkalmazott ellen sem indítható fegyelmi eljárás azon okból, mert az a törvényben rendelt valamely polgári köteletségét teljesítette, vagy valamely törvényben tiltott cselekvényt nem vitt véghez; továbbá azon okból sem, mert politikai jogait tetszése szerint gyakorolta vagy nem gyakorolta“.

„A hitelvekben (dogmákban) tehát tulajdonképpen egyazon hitfelekezethez tartozó állampolgárok is ugyanazon hitfelekezet többi tagjaitól elválván, külön egyházat alakíthatnak a jelen törvény értelmében“.

»Az alakuló, vagy még eddig törvényesen bé nem vett hitfelekezet avagy különváló egyház szervezeti alapszabályait, erkölcsi tanai s istenitisztelete leírását s tisztviselői felett gyakorlandó fegyelmi szabályzatait a vallás- és belügyi ministereknek benyújtván, ha azokban a törvényekkel ellenkező rendelkezés nem foglaltatik, az illető hitfelekezetet vagy egyházat a kormány törvényesen alakult hitfelekezetnek vagy egyháznak ismeri el. Ellenkező esetben az sem nyilvános, sem magán társulatként nem létezhetik, sem gyülekezetben istenitiszteletet nem tarthat. Ha a kormány az elismerést megtagadja, vagy 60 nap alatt

nem nyilatkozik, az illetőknek joguk van kérelmököt az országgyűlés elé terjeszteni.

Református atyáinkfiai között ez idő szerint szinte szomorú disharmonia uralkodik. Debreczen és P. st már több idő óta éles ellentétben állanak egymással, amaz nem jó szemmel nézván ennek liberálisabb törekvéseit, melyek ellen most már nem csak a Révész Imre különben derék Figyelmezője, hanem az év elején ugyancsak Debreczenben Balogh Ferencz által megindított „Evangyeliomi Prot. Lap” is sorompóba lépett. Nekünk ugyan nem volt szerencsénk ez új lapnak egy számát is láthatni, de a mennyiben a Ballagi „Prot. egyh. és isk. lap”-jából és a Szász Gerő által szerkesztett „Erdélyi prot. közlöny”-ből figyelemmel kísérhetjük, úgy látszik, hogy ez új lap, mely a testvériség tiszta érzetének és a józan haladásnak barátjaként ajánlkozott, messze eltért a maga programjától. Az erdélyieket a papnöveldek Enyedről Kolozsvárra leendő áthelyezése tartja izgalomban. Mi e kérdésnek jogi oldalát nem tanulmányoztuk s nem is vagyunk az ügybe annyira beavatva, hogy illetékeseknek tartanók magunkat egyik vagy másik oldalra nyilatkozni. Nem tagadhatjuk el azonban, hogy reánk nézve a kolozsvári egyházmegyének e tárgyban kiadott „Emlékirata”, mely a Szász Domokos tollából került ki, mély benyomást tett s annak nemes intencióját elismerjük. Hanem hát az ilyen ügyek mellett pro és contra egyenlő erélyvel lehet küzdeni s e tekintetben Kovács Albertnek az Egyházi szemle f. évi 2. és 3. számában „Három röpirat az erdélyi ref. papnövelde ügyében” című czikke is figyelmet érdemel. Az ügy jelen stádiumában valószínű, hogy az enyedi párté lesz a győzelem; de ezzel a küzdelem bizonyosan nem ér véget.

A bibliának új kiadása. A magyarországi protestáns egylet, mely életrealitásának a mult évben a Hase-féle Polemikáká, és a Baurtól fordított „Óskeresténység Történelme” című becses művek kiadásával szép jelét adta, elhatározta, hogy a héber és görög szöveg alapján olyan javított bibliafordítást eszközöltet, mely a Károliféle fordítás fogyatkozásait helyre igazítva, megtartsa belőle különösen azon ódon zamatu beszédmodot, mely a nevezett fordítás közel három százados közkelete által nyelvünkben a kegyesség szokott kifejezése lett. E munkára Dr. Ballagi Mór ur vállalkozott s így annak sikere felett nem lehet kételkednünk. Az új bibliafordítás a „Protestáns theologiai könyvtár” keretében fog megjelenni s azon vállalat előfizetői mint rendes könyvilletményt kapják, egyéb művek mellett a rendes 4 forint évi díjért. De a bibliára külön előfizetés is áll nyitva azok részére,

kik a theologiai könyvtár egyéb kiadványait birni nem szándékoznak; nevezetesen most egyelőre az ó testamentumra, mely két, legfennebb három év alatt, minden évben egy 25—30 ives füzetben jelenik meg s az utolsó füzethez a békötésre egy diszes kemény tábla is járul, elő lehet fizetni 5 frttal; bolti ára legalább két annyi lesz. Az előfizetési pénzek Kovács Alberthez, Pestre, Calvintér 6. sz. alá küldendők. Gyűjtők minden 10 egyszerre beküldött előfizető után egy tiszteletpéldányt kapnak, ki a bibliára nagyobb mérvű gyűjtést rendez s e miatt kiadásai lesznek, azokat a vállalat meg fogja téríteni.

Folyóiratunk időszaki megjelenésénél fogva csak most ismertethetjük a protestáns egyletnek ez új vállalat érdekében a múlt év végén kibocsátott felhívását és tesszük ezt azon reménnyel, hogy főleg lelkészeink nem fognak késni a kinálkozó alkalmat felhasználni az új kiadásu biblia megszerzésére. Mire nézve megjegyezzük még, hogy ámbár az ó-testamentumért az 5 frt előfizetési díj elég jutányosan van számítva, sokkal czélszerűbb a Protestáns theologiai könyvtár előfizetői közé lépni bé, mert ezek a bibliát az évi 4 frt előfizetésért jövő becses könyvilletmények mellett ingyen kapják. A Theologiai könyvtárra az előfizetések évi 4 frtban szintén Kovács Alberthez küldendők. A kik most lépnek az előfizetők közé, csak két évig köteleztetnek a 4—4 frtot fizetni. Tekintve a múlt évben kiadott becses műveket, mi ismételten ajánljuk ezt t. lelkészeink figyelmébe.

Család és iskola. A kolozs-dobokamegyei néptanítók egylete „Család és iskola“ czimen nevelés-oktatásügyi szakközlönyt indított meg, melynek eddig megjelent számai feljogosítanak arra, hogy azt t. olvasóinknak szives figyelmébe és meleg pártfogásába ajánljuk. A nevezett lap megjelenik a nyári két hónapos szünidő kivételével havonként kétszer, minden hó 1-én és 15-én nagy 4 rét alakban, legalább egy ivnyi tartalommal, Kolozsvártt. Szerkesztője Váradi Károly, a kolozsvári városi polgáriskola ig. tanára, ki folyóiratunknak is munkatársa. Főmunkatársak Kozma József, a kolozsvári állami tanítónő-képezde igazgatója és Szabó Endre, a kolozsvári Fröbel intézet igazgatója. Előfizetési ár félévre 1 f. 50 kr. egész évre 3 fr. E lapot, melynek célja a családi és iskolai nevelést egymással szorosabb összeköttetésbe hozni, ismételten ajánljuk különösen a családok és néptanítóink figyelmébe. Ugy tudjuk, hogy egyházközönségeinkben több helyt alakultak már olvasó-körök, reméljük, hogy ezek már mindnyájan megrendelték a szóban levő lapot.

Sajtóhibák. A K. M. múlt évi utolsó füzetének 282. lapján feljülről 5-ik sorban Minerva Pallas után kimaradt Jupiter. A 335. l. 2. sorban f. „legnagyobb“ helyett „legkisebb“ olvasandó.